

Neiiendam'erne fra Holland

Der står skrevet teater
i hjertet

DE
SPÆNDENDE
FORFÆDRE

AF
ANDERS B.
NØRGAARD

NEIIENDAM'erne er blevet en kendt slægt i Danmark. Den har gennem generationer sørget for både den materielle, og den åndelige føde, for familien tæller bl. a. slagtere, præster og skuespillere, der alle blev til »navne«.

I dag er det den gamle teaterhistoriker, museumslederen, dr. phil. ROBERT NEIIENDAM, der tegner firmaet. I hans brogede kontor på 1. salen i det engang så berømmelige hofteater på Christiansborg, slider han trofast med at indsamle minder om fortiden. Men han er stadig nærværende, og da AKTUELT besøger den aldrende herre, han er 86, beder han blot om en pustepause på nogle få minutter, så skal han nok fortælle. De få minutter var bare en slags frikvarter efter halvanden times rundgang i museet med en nordsjællandsk skole. Dagen før havde en nordjysk skole besøgt museet. Og hver gang er det Robert Neiiendam, der står for skud.

Robert Neiiendam vil helst fortælle om teatermuseet, verdens første i sin art, der har fået efterligninger rundt om. Det er hans stolthed, at vi var først, også før London trods Shakespeare. Selv startede han som skuespiller og blev et kendt navn, men dertil føjede han en lang række teaterhistoriske afhandlinger og værker. I 1926 tog han sin afsked som skuespiller og kastede sig over både det organisatoriske (en årrække formand for skuespillerforeningen), og det litterære. Men allerede i 1922 grundlagde han hofteater-museet, der siden blev hans liv. En stor sorg ramte ham, da hans søn, lektor Jan Neiiendam, døde for nogle år siden. Han var udpeget til faderens efterfølger som museumsleder. Men fornylig blev hans sønneson magister, og håbet står nu til ham, der har arvet både faderens og bedstefaderens interesser.

— Jeg håber, at han vil fortsætte, hvor jeg en dag må slippe, siger Robert Neiiendam — og når jeg engang er død, vil man ikke finde Calais skrevet i mit hjerte, men TEATRET med alt, hvad dette ord indebærer.

Den gamle herre griber i en bolsjedsåse, får mælet igen, og fortsætter:

— Det var familiens fortid, vi skulle tale om. Vi har fået navn efter en lille by Nieuwendam, tæt ved Amsterdam. Den første i slægten her i landet var en »lagermester, Valdemar Neiiendam, der boede i Fåborg 1779. Han havde en søn, der blev vejassistent i Slagelse, han hed Johannes og døde 1816. Han havde seks sønner, hvoraf en var stenhugger i Odense, senere blev han melhandler og rugbrødsbager i København. Han hed Johan Andreas, var født 1787 og døde 1871, og hans søn blev den kendte hotelier Carl Johan Ludvig Neiiendam, der var født 1853 og døde 1930. Det var en fantastisk skikkelse, mange endnu husker. Han lærte faget bl. a. på Hotel d'Angleterre og i det kgl. køkken, senere fulgte en uddannelse i udlandet. Han havde en stor støtte i sin kone, Vilhelmine Gjedesen, der var datter af den kendte viktualiehandler Anders Arnikel G.

Efter at have drevet forskellige hoteller og restauranter, overtog han Hotel Phoenix i Bredgade i Kø-

**Teaterhistorikeren,
dr. Robert Neiiendam,
om slægten,
der indvandrede
fra Nieuwendam og
gennem
generationer har
sørget for en
del af vor åndelige
og timelige føde.
Familien, der
tæller slagtere,
rugbrødsbager,
malere,
skuespillere og
hofprædikant,
har været med til at
præge dansk
kulturliv**

benhavn, der blev en værdig konkurrent til Angleterre. Det blev da tidens fyrstehotel, og det var vægig fornemt indrettet. Selv stod værten i kjole og hvidt med alle sine efterhånden erhvervede ordener og modtog de celebre gæster, og han opnåede et prædikat, vist ingen andre havde, nemlig titlen »kgl. hof-hotelejer«. Pudsigt nok var hans interesser udover hotel-driften: fjerkræ og brevduer!

Hotelejerne havde en broder, Johan Adolph N. (1836—1912), der var grosserer og boede i »Sukkerhuset« i Adelgade. Dette hjem blev »amlingssted for en række venstrepolitikere med Frede Bojsen i spidsen. Endelig var der en yngre søn i slægten, der blev kvæghandler, Otto Boe Neiiendam, og han blev far til slagtermester Nicolai Anton Adolph Neiiendam, der levede fra 1835 til 1901. Det var min far. Mine forældre var pæne, borgerlige folk, der havde en god forretning. De havde begge megen glæde af teatret, der på den tid var en slags folkeuniversitet ...

Teatret dukker op

— Og hermed er vi så efterhånden inde i den del af Neiiendam'erne, der blev teaterfolk.

Den gamle museumsmand vender nu tilbage til den særlige verden, om hvilken alt synes at dreje sig. Han bliver livligere, stemmen mere varm, og han bruger det gamle københavnske sprog fra den tid, man også i gode kredse sagde »interior«.

— Mine forældre var sunde, normalt begavede mennesker, men de vidste intet så meget, men det, de vidste, fik de fra teatret. Vi var flere børn. Min mor, der hed Dorte-thea Andersen, døde først i 1920 og så da, at det gik os godt. Min broder Valdemar blev kunstmaler. Han var først uddannet malersvend, kom senere på akademiet, blev elev af Zahrtmann og var på række museer i ind- og udland. En lang årrække var han udstiller på Charlottenborgs forårsudstilling og Kunsternes efterårsudstilling. Han fik Eckersberg-medaljen m.m. og er repræsenteret på en lang række museer i ind- og udland. Så var der også min broder, skuespilleren og sceneinstruktøren Nicolai Anders Neiiendam, der døde 1945. Han var uddannet på Det kgl. Teaters elevskole. Han var gift med skuespillerinden Jonna Neiiendam, der var ved Det kgl. Teater i mange år. Hun var en datter af professor Edgar Cailin.

Nu er de jo alle døde ... en søn af min broder Nicolai var præsten Michael, der blev kgl. konfessionarius og Holmens provst. Han blev også dr. teol. og var en virksom skribent om kirkelige emner. (Han blev afløst af Holmens tidligere provst, H. M. Fenger, der talte et djærvt sømandssprog, som man i gamle dage hørte det i Nyboder. Han gik forøvrigt også i kirkelige kredse under navnet »Guds lille Fenger«.)

Selv blev jeg gift med skuespillerinden Sigrid Neiiendam, der døde for en halv snes år siden. Hendes far: højskoleforstander J. H. Andersen fra Rødkilde. Han døde 1909.

Ja, så var der skuespilleren Tavs Neiiendam, jeg vist ikke har nævnt endnu, hans far var også min broder, sceneinstruktøren Nicolai. Han

har skrevet en del digte og en række hørespil.

Jeg gad vide, om vi har arvet vore særlige kunstneriske interesser fra stamfaderens hjemland, fra den lille Nieuwendam i Holland, men vi kan't komme længere tilbage end til indvandringen her i landet omkring 1710—20. Kirkeboerne er brændt, så det vanskeliggør en mere tilbundsående efterforskning.

Om mig selv er kun at sige, at jeg lige fra dreng interesserede mig for teater, jeg samlede på programmer, billeder og plakater i lange baner ... en samlermani og en interesse ikke alene for den øjeblikkelige scene, men også for dens sælsomme fortid, og hvad den har betydet kulturelt. Det var en trang, der blev til viljen om at skabe et museum, og det lykkedes jo ... er De tilfreds? Jeg kan skulde fortælle mere, og skulle jeg have glemt et eller andet, så tilgiv mig.

**Dr. phil.
Robert Neiiendam
skabte det danske
teatermuseum,
der blev verdens
første i sin art**

Nå, har De fået nok? Så skriv lige et par pæne ord om museet, det største i sin art, forbillede efterhånden for mange andre landes teatermuseer. Jeg synes, det er sjovt, og nu håber jeg som sagt, at min sønneson, han hedder Claus Neiiendam, får mulighed for at fortsætte, hvor jeg må slippe ...

Intelligente poeter

■ MENSA er en international forening stiftet i England i 1946 med det formål at formidle kontakt på international basis mellem intelligente mennesker. Selskabets medlemmer må dokumentere en særlig høj intelligenskvotient, dermed er farve, parti, nation, alt andet, uden betydning ved optagelsen.

Et medlem, W. A. Hodges, har fået den idé at samle en antologi med digte skrevet af Mensa-medlemmer og nu udsendt den under titlen »Poetry Mensa«. I sit forord gør han rede for sit princip for udvælgelsen: Digtene måtte være gode inden for sin art og have en personlig tone, være et »sandt digt«, som for læseren kan kaste lys over den almindelige menneskelige situation. Opgaven har været vanskelig, resultatet ikke alt for strålende, men dog interessant og tankevækkende. Her er mange nationer og digtgenrer, man kommer verden rundt og ser »situationen« i utallige perspektiver. De fleste digtere er unge, mange født omkring 1940, og bogen giver således også et indblik i en ny generations

livsholdning og problematik. Modernistidige står her side om side med klassisk formede vers, »evige« temaer som »Pieta« og »Pastoral« ved siden af aktuelle problematik som Mercedes Claraso's »Santo Domingo, Mayo 1965« og William Harmon's »Killing Malcolm X«. Ezra Pound har været en formel inspiration for de bedydeligste af de engelsksprogede poeter, især de mange amerikanere, men også Haiku og Donne er blandt forbillederne. Skandinavien er repræsenteret med en svensk lyriker, Jay Albrecht, og Martin Baran tegner Danmark med et digt »Hva' er meningen?«, et typisk modernistisk værk, der ikke er særlig opsigtsvækkende eller betydeligt.

»Poetry Mensa« har ikke ført noget bevis for, at høj intelligenskvotient borger for litterær kvalitet, spørgsmålet er mere kompliceret. Men forsøget er interessant og bogen et bekendtskab værd.

O. A.

Poetry Mensa: DIGTANTOP
G.L. Pond Press, London.
eldpr. Kr. 25.00.